

"1973-1392 Haccından Hatıralar" — III —

Talât KARAÇİZMELİ
Din İşleri Yüksek Kurulu Baş Raportörü

Bundan önceki iki yazıda, bazı tedbirler ve Cidde hava alanındaki durumdan bahsetmiş ve nelere dikkat edilmesi gerektiğini biraz da olsa anlatmıştım. Bu arada hac seferlerini en iyi organize eden milletin de İran olduğunu söylemişim. Şimdi kısaca bu konuda edinmiş olduğum malûmatı hülâsa olarak anlatmakta fayda görüyorum :

Bizdeki hac seferi düzenleyen turizm şirketlerine karşılık, İran'da babadan oğula geçen bir hac delilleri müessesesi vardır. Ancak bu deliller her hallerinde İran Hükümetince sıkı bir kontrol altındadırlar. Bu deliller Ramazandan epey önce Suudî Arabistan'a gelerek, gelecek hacılar için yer temin ederler. Bu yerler yine İran Evkaf nezaretince kontrol edilerek, dürüst hareket etmiyen İranlı delilin müsaadesi iptal edilir. İşte bu İranlı deliller. İranlı hacılar için iki mevki hac seferi düzenlerler. Birinci mevki ve ikinci, mevki, tabii bu derecelere göre tesbit edilen ücretler İran'da ödenir ve İranlı hacı özel ihtiyacını gerektiren masrafından, başka bir şey için para harcamaz. Bir de İranlı hacılar, geçen yazıda da belirttiğim gibi yüzer kişilik kafile halinde Hicaz'a gelirler ve her kafilde bir başkan, bir doktor ve bir de imam bulunur. Bunlar da yine İran Hükümetinin ilgili nezaretince tahsis edilmiş denetçiler tarafından kontrol edilirler. Yazılarımızın bundan önceki bölümlerini okuyan sayın okurlarım yazılanları bütün olarak gözönüne getirirlerse, İran Hükümeti'nin bu konudaki tedbir ve tutumlarını iyice anlamış olurlar. Memnuniyetle belirtelim ki. bu konular bizde de ele alınmış ve vatandaşlarımızın bu ibadeti en iyi şekilde yapmaları için, her türlü tedbirin alınması ve çalışmaların yapılması hususunda Diyanet İşleri Başkanlığı ilgili kurumlara şimdiden temasa geçmiş bulunmaktadır.

Şurasını da belirtelim ki, İranlı hacılar da, sıcak iklim için gerekli raporları almak, aşları yaptırmakla mükellef oldukları gibi, bu seyahatide sadece havayolu ile yapmaktadırlar. Meselâ bu sene İranlı hacı sayısı 45298 dir ki bunun ancak 2281 kara yoluyla gelmiş geri kalan 43014' de hava yoluyla ve 56 hacı adayı da deniz yoluyla gelmişlerdir. Bunu bu yılki Türk hacıları ile karşılaştırsak şu sonucu görürüz. Hava yollarıyla 25424. karayoluyla 1810, deniz yoluyla bir, toplam 27235 kişidir. Son senelerde hemen, hemen bütün İslâm memleketleri hacılarını hava yoluyla göndermeyi tercih etmek tedirler. Ancak Ürdün, Yemen gibi Suudî Arabistan'la hem hudut ölen iki ülkeden kara yoluyla hacı gelmektedir. Buna bir de bu sene deniz yoluyla büyük sayıda hacı gönderen Pakistan'ı ilâve edebiliriz. Zaten bu sene Pakistan'dan, alışılmamış bir sayıda hacı gelmiştir ki. bunların 57355'i deniz yoluyla gelmişlerdi. Pakistan'dan bu kadar çok sayıda hacı gelmesinin sebebini, bu ülkenin geçen sene harp halinde olup, hacılarının gelme imkânı bulamayışlarına bağlıyorlardı.

İlerde bütün İslâm devletlerinin bu yıl gönderdikleri hacı sayılarını gösterir bir cetvel ile, son on senelik hacı sayısını, senelere göre gösteren bir çizelge ve senelere nisbetle artan hacı sayısını açıklayan bir tablo vereceğiz. Bütün bu rakamlar Suudî Arabistan Hac ve Evkaf nezaretince yayınlanan resmi kayıtlardan çıkartılmıştır.

Bu rakamlardan önce, Suudi Arabistan yetkilileri arasında beliren bir fikirden bahsetmek istiyorum. Bu sene kulağımıza gelen haberlere göre, her sene artan hacı sayısı karşısında. Suudî Arabistan, bunların ihtiyaçlarını karşılamada zorluk çektiğinden, Müslüman ülkelerle görüşmeler yaparak, her sene Hacc'a gidecek aday sayısını sınırlamak hususunda müzakereler yapmak istiyormuş. Ancak Suudi Arabistan Kralı, yine Suudi Arabistan yetkililerince ortaya atılan bu fikre muhalefet ederek, böyle bir teşebbüsü önlemiş. Yukarda da belirttiğim gibi. bu resmen teyid edilmiş bir haber olmayıp, kulaktan kulağa dolaşan bir haber idi. Ancak gerçekten bu seneki hacı sayısının çokluğu her tarafta açıkça göze

çarpmakta, hatta bayrama takaddüm eden günlerde, Mekke sokaklarında yürümek bir mesele olmuştu. Namaz zamanlarında Kabe'yi çevreleyen cami'in dışında, her yandaki sokaklar doluyor, caddelerde saf bağlanıyor, hatta civar evlerde cemaati tabi olarak namaza duranlar pencerelerden görölüyorlardı.

Tam manasiyle tarife sığmaz bir kalabalık, renk, renk hacı adayları pek cazip manzaralar arz ediyor. o muazzam kalabalık ki mahşeri kelimesiyle belki ifade edilebilir insana apayrı bir ibadet zevki veriyordu. Bu izdiham nedeniyledir ki, bayramdan beş altı gün önce Hacer-i Esved'in önü bir perde ile kapatılarak, ziyarete müsaade edilmedi. Çünkü ziyaret için yapılan hareketler çok kimsenin ezilmesine sebep olabilirdi. Nitekim sıkışmadan mütevellit, göğüs ve sırtlarındaki ağırlardan şikâyetle, doktora başvuranların sayısı bir hayli kalabalıktı. Görmedikçe anlaşılamıyacak olan bu insan seli manzarası, bilhassa bayramdan iki gün önceki Cuma namazında son haddini bulmuş, adeta bir santimetre karelik boş bir yer kalmamıştı denebilir. O çeşit, çeşit renkte, her biri dünyanın başka bir köşesinden, başka bir ikliminden gelmiş, bir birinin dilini anlamayan .fakat aynı kibleye yönelmenin verdiği iman yakınlığı ile diz. dize yan. yana oturan ve birbirine kardeşçe, samimiyetle tebessüm eden insanlar, bu izdihamın, verdiği sıkıntıyı duymuyor ve o gözlerle yapılan anlaşmalar her zorluğu hoşlaştırıp kendilerini kaynaştırıyordu. Bir başkaydı bu yılın haccı... Nasıl başka olmasın ki, hac tarihinin en kalabalık senesi yaşanıyor. Cenabı Hakk'ın bir lûtfu olarak bu büyük kalabalıkta hiç bir bulaşıcı hastalığa rastlanmadı. Bunu doktorlarımız tesbit ettiler. İtiraf edelim ki büyük bir titizlik ve hizmet aşkı ile çalışan doktor kadromuz, hem Türk. hem do diğer ülkeler hacılarıyla çok yakından ilgilendiler. Zaten Kızılay'ımızın bu çalışmalarının tafsilâtını ve bu sene otuz binden fazla hasta muayene eden doktorlarımızın feragatli çalışmalarıyla, muayene edilen hastaların milliyetlerine göre sayılarını da gösteren bir tabloyu ayrı bir yazı ile okurlarımıza sunacağız.

Mekke-i Mükerreminin, çarşılarındaki alışverişlerde de bu sene bir başkalık vardı. Bu alışılmamış hacı sayısı, ihtiyaçlarını gidermek için adeta gece gündüz çarşıda idiler. Zaten bu mevsimde Hicaz'da gece ve gündüz ayrımı yoktur. Her vakit her yer açık ve her türlü ihtiyaç giderilebilir vaziyettedir. Bilhassa gıda maddeleri satan yerler kapanmak değil, boşalmak nedir bilmez. Hele bu yılki anormal durum bunu büsbütün değiştirmişti. Yaşlılar yollarda yürümeye korkar olmuşlardı, inşallah bundan sonraki yazımızda bu müstesna hacc'ın bahsi geçen istatistik malûmatlarıyla. Arafat ve Mîna'-dan söz edeceğiz.